

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-78-25>

УДК 331.5:355.1(477)

ІНТЕГРАЦІЯ ЗАХИСНИКІВ У РИНОК ПРАЦІ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПЕРЕКВАЛІФІКАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ¹

INTEGRATION OF DEFENDERS INTO UKRAINE'S LABOR MARKET: PROBLEMS AND PROSPECTS OF VETERANS' RETRAINING

Котенко Станіслав Ігорович

PhD, асистент,

Сумський державний університет

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8684-0163>**Богдан Едуард Іванович**

здобувач вищої освіти,

Сумський державний університет

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-3912-9018>**Kotenko Stanislav, Bogdan Eduard**

Sumy State University

У статті розглядається проблема соціально-економічної інтеграції ветеранів в Україні в умовах післявоєнного періоду, з особливою увагою до перекваліфікації як ключового інструменту повернення захисників до ринку праці. Автори здійснюють аналіз чинного правового поля, державної політики та інституційних механізмів, що регулюють працевлаштування ветеранів, виявляють основні бар'єри в реалізації програм перекваліфікації: низьке охоплення, формальний підхід, брак індивідуалізації, упередження з боку роботодавців. У роботі порівнюються міжнародні практики (США, Велика Британія, Ізраїль) та окреслюються можливості їх адаптації в українському контексті. Обґрунтовано необхідність переходу до людиноцентричної моделі перекваліфікації з використанням цифрових платформ. У статті запропоновано модель ефективної системи перекваліфікації ветеранів, що базується на синергії державної політики, освітніх інновацій і партнерства з бізнесом.

Ключові слова: ветерани, перекваліфікація, ринок праці, соціальна інтеграція, працевлаштування, державна політика, освітні ваучери.

The article examines the pressing issue of the socio-economic integration of veterans in Ukraine in the context of post-war recovery of society and the economy, with particular emphasis on retraining as a key instrument for returning defenders to full participation in the labor market. The authors provide a comprehensive analysis of the current legal framework, state policy, and institutional mechanisms regulating veterans' employment and aimed at their professional adaptation. The main barriers to the implementation of retraining programs are identified: limited coverage of the target group, a formalized approach to training, insufficient individualization of educational trajectories, a lack of flexible learning formats, low levels of communication between educational institutions, state bodies and employers, as well as existing biases and stereotypes among employers regarding the hiring of veterans. The paper conducts a comparative analysis of international practices of supporting veterans in the field of employment and retraining, particularly the experience of the United States, the United Kingdom, and Israel, which have significant achievements in building comprehensive models of military personnel adaptation. The possibilities of adapting these models to the Ukrainian context are outlined, taking into account socio-cultural characteristics, the specifics of economic development, and the challenges of the post-war period. The necessity of transitioning to a human-centered model of retraining is substantiated, one that is based on the individualization of educational programs, the use of digital platforms for rapid and flexible learning, and the creation of an effective system of

¹ Дослідження виконано за кошти бюджету Міністерства освіти і науки України за темою НДР «Моделювання освітніх трансформацій у воєнний час для збереження інтелектуального капіталу та інноваційного потенціалу України» (№ 0123U100114)

veteran support at all stages of employment. The article emphasizes that effective retraining is significant not only for the individual but also for the national economy as a whole, as it contributes to increased labor productivity, reduced unemployment, and strengthened social cohesion. The authors propose a model of a comprehensive retraining system grounded in the synergy of state policy, educational innovations, the involvement of local communities and civil society organizations, as well as partnerships with businesses, which together can ensure the real and sustainable inclusion of veterans in the socio-economic life of the country.

Keywords: veterans, retraining, labor market, social integration, employment, state policy, educational vouchers.

Постановка проблеми. Повномасштабна збройна агресія росії проти України спричинила суттєве зростання чисельності ветеранів, які повертаються до цивільного життя, що актуалізує необхідність створення ефективної системи їх соціально-економічної інтеграції. Питання повернення захисників на ринок праці виходить за межі суто зайнятості, оскільки воно безпосередньо впливає на національну безпеку, економічний розвиток і соціальну стабільність держави. Попри наявність у ветеранів унікального досвіду та потенціалу для продуктивної участі в економіці, вони стикаються з низкою бар'єрів: нестачею якісних програм навчання і перекваліфікації, упередженням з боку роботодавців, проблемами адаптації та стану здоров'я. Подолання цих викликів потребує сучасної, гнучкої та адресної системи підтримки, що має ґрунтуватися на належному правовому регулюванні, скоординованій державній політиці та науково обґрунтованих підходах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Після повномасштабного вторгнення росії в Україну кількість ветеранів значно зросла, що поставило перед державою завдання ефективної соціально-економічної інтеграції цієї категорії громадян. За даними Міністерства у справах ветеранів України, наразі в країні налічується понад 1,2 мільйона ветеранів, і ця цифра може зрости до 5 мільйонів після завершення війни [1].

Дослідження, проведене Міжнародною організацією з міграції (МОМ), виявило, що 57% ветеранів в Україні стикаються з бар'єрами при працевлаштуванні, зокрема через відсутність відповідних програм навчання, упередження з боку роботодавців та проблеми зі здоров'ям [2].

Науковиця Азьмук Н. вказує на слабку співпрацю між місцевими органами влади, бізнесом та громадськими організаціями, що ускладнює соціально-трудова реінтеграцію ветеранів [3]. Вони також зазначають низьку обізнаність ветеранів про наявні вакансії та відсутність адаптованих робочих місць для осіб з інвалідністю.

У зв'язку з цим, важливим кроком є розробка та впровадження ефективних програм перекваліфікації. Зокрема, програма «UNIT 6.0» від проєкту Reskilling Ukraine пропонує безкоштовне навчання ветеранів за різними професіями, такими як водій вантажівки, механік, оператор екскаватора тощо [4].

Зважаючи на вищезгадане, попри наявність ініціатив та програм, питання ефективної інтеграції ветеранів в ринок праці України залишається актуальним і потребує комплексного підходу, що включає вдосконалення державної політики, розвиток освітніх програм та активну співпрацю між усіма зацікавленими сторонами.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Дослідити проблеми та перспективи соціально-економічної інтеграції ветеранів в Україні з акцентом на перекваліфікацію як ключовий механізм їхнього повернення на ринок праці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Повномасштабна збройна агресія росії проти України призвела до значного зростання чисельності ветеранів, які повертаються до цивільного життя, що актуалізує питання їх соціально-економічної інтеграції, зокрема у сфері працевлаштування та перекваліфікації. Повернення ветеранів на ринок праці має важливе значення не лише для забезпечення зайнятості, а й для національної безпеки, економічного розвитку та соціальної стабільності. Ветерани володіють унікальним досвідом і професійними навичками, проте стикаються з численними бар'єрами, серед яких відсутність адаптованих програм навчання, упередження роботодавців, проблеми зі здоров'ям та складнощі соціальної та професійної адаптації. У цьому контексті значну роль відіграють державна політика, правове регулювання та інституційна підтримка, які формують рамки для розвитку гнучких та адресних механізмів перекваліфікації, орієнтованих на різні категорії ветеранів та особливості їхнього професійного досвіду.

Правовою основою процесу є Конституція України, яка гарантує рівні права громадян

на працю, вільний вибір професії та безпечні умови праці (ст. 43), а також належний рівень соціального захисту (ст. 46). Базовим нормативно-правовим актом у сфері регулювання статусу ветеранів є Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», який визначає права ветеранів на працевлаштування, профорієнтацію та перепідготовку, однак значна частина положень потребує оновлення в умовах сучасного соціально-економічного контексту [5].

На сьогодні в Україні також реалізується Національна стратегія з реінтеграції ветеранів на період до 2030 року, схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2022 р. № 1153-р. Документ передбачає розвиток системи підтримки працевлаштування, створення можливостей для самозайнятості, а також формування сталого механізму перекваліфікації. У стратегії наголошується на необхідності міжвідомчої взаємодії, залучення громадянського суспільства та роботодавців до процесу соціально-економічної реінтеграції [6].

З теоретичної точки зору соціально-економічна інтеграція ветеранів розглядається як процес відновлення соціального статусу особи, що проходить через призму трудової реалізації, соціального визнання та особистісного розвитку. У науковій літературі підкреслюється, що працевлаштування ветеранів є не лише інструментом їх матеріального забезпечення, а й фактором ресоціалізації, підвищення самооцінки та уникнення маргі-

налізації [7]. Водночас вітчизняні дослідники зазначають, що існуючі правові механізми підтримки, попри задекларовану повноту, часто є формальними та не відповідають реальним потребам ветеранів на ринку праці.

Особливої уваги набуває питання правового забезпечення перекваліфікації. Стаття 10 Закону України «Про зайнятість населення» надає ветеранам право на професійну підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації за направленням центрів зайнятості, однак реальні показники охоплення цими програмами залишаються низькими [5]. До того ж відсутність єдиної системи визнання військового досвіду як трудової кваліфікації перешкоджає адаптації військовослужбовців до цивільного сектору [8].

Науковці також наголошують на необхідності створення законодавчих механізмів індивідуалізованої траєкторії перекваліфікації, побудованої на базі оцінки потенціалу, інтересів та здоров'я ветерана, що відповідає підходам європейських країн [8]. У цьому контексті цінним є досвід впровадження в Україні освітніх ваучерів для ветеранів, які дозволяють обрати бажану спеціальність та навчальний заклад, однак подібні ініціативи потребують належного фінансування та супроводу.

Процес перекваліфікації та працевлаштування ветеранів в Україні залишається складним та неоднозначним. Після повномасштабного вторгнення у 2022 році кількість осіб із бойовим досвідом стрімко зростає, що спричинило нові виклики для державної сис-

Таблиця 1

Нормативно-правові акти у сфері соціально-економічної інтеграції ветеранів в Україні

Назва нормативного акту	Основні положення	Коментар щодо практичної реалізації
Конституція України (ст. 43, 46)	Гарантії права на працю, соціальний захист	Має загальний характер, не конкретизує механізмів підтримки ветеранів
Закон України "Про статус ветеранів війни" (1993)	Визначає пільги, гарантії працевлаштування, можливості перекваліфікації	Потребує актуалізації та адаптації до реалій воєнного часу [5]
Закон України "Про зайнятість населення" (2012)	Надання можливостей професійної підготовки та перепідготовки ветеранів	Реалізація недостатня через слабку міжвідомчу координацію та нестачу фінансування [5]
Національна стратегія з реінтеграції ветеранів до 2030 року	Орієнтована на довгострокову підтримку, працевлаштування, самозайнятості, освітні ваучери	Перспективний інструмент, однак реалізація перебуває на початковому етапі [6]
Програми Державної служби зайнятості	Профорієнтація, консультації, перекваліфікація	Охоплюють обмежене коло ветеранів, не враховують індивідуальні потреби [8]

Джерело: сформовано авторами на основі [5–6; 8]

теми зайнятості, освіти дорослих та соціального захисту. За даними Міністерства у справах ветеранів, станом на початок 2024 року в Україні офіційно зареєстровано понад 1 млн ветеранів, з яких працездатного віку – понад 60% [9].

Попри існуючі державні програми перекваліфікації, охоплення залишається вкрай низьким. За даними Державного центру зайнятості, у 2024–2025 роках лише близько 4 тис. ветеранів та ветеранок скористались послугами з професійного навчання, що становить менше 1% від потенційної цільової групи [10]. Значною мірою це зумовлено як обмеженням фінансуванням, так і низькою обізнаністю про можливості навчання, а також проблемами з адаптацією до цивільного середовища.

Ключовою проблемою є невідповідність запропонованих навчальних програм реальному попиту на ринку праці. Зокрема, ветеранам часто пропонують вузькопрофільні спеціальності (електрозварювальник, оператор ПК тощо), які не враховують їхні попередні навички, мотивацію, або медичні обмеження

[11]. До того ж відсутня ефективна система індивідуальної кар'єрної консультації на основі оцінки потенціалу ветерана, що призводить до формального підходу з боку служб зайнятості.

З іншого боку, роботодавці також виявляють обмежену готовність приймати ветеранів на роботу, побоюючись ризиків, пов'язаних із ПТСР, адаптаційним періодом чи нестачею «м'яких» навичок. Таким чином, формується двосторонній розрив між попитом і пропозицією, що ускладнює інтеграцію захисників у ринок праці.

Таким чином, аналіз сучасного стану перекваліфікації ветеранів в Україні засвідчує наявність системних проблем, пов'язаних як із внутрішніми факторами (психологічна неготовність, недостатній супровід), так і з зовнішніми (недосконалість механізмів, обмеження з боку ринку праці). Для подолання бар'єрів необхідне не лише нормативне оновлення, а й переосмислення підходів до надання освітніх і кар'єрних послуг із врахуванням досвіду та потенціалу кожного ветерана.

Рис. 1. Причинно-наслідкові зв'язки проблем перекваліфікації ветеранів в Україні

Джерело: авторська розробка

Таблиця 2

Основні проблеми перекваліфікації та працевлаштування ветеранів в Україні
(станом на 2024 р.)

Проблема	Прояви	Потенційні наслідки
Низьке охоплення програмами перекваліфікації	Менше 1% ветеранів проходять навчання [10]	Втрата часу та навичок, зростання безробіття
Формальний підхід до навчальних програм	Програми не враховують індивідуальні особливості ветеранів [11]	Зниження ефективності навчання, повторне безробіття
Відсутність системної підтримки ментального здоров'я	Обмежений супровід ПТСР, вигорання	Соціальна ізоляція, конфлікти на роботі
Недовіра з боку роботодавців	Упередження щодо ветеранів	Вузьке коло вакансій, відмова від працевлаштування
Бюрократичні бар'єри	Тривалі процедури оформлення ваучерів, пільг	Зниження мотивації до перекваліфікації

Джерело: сформовано авторами на основі [10-11]

Удосконалення системи перекваліфікації ветеранів в Україні є критично важливою складовою національної стратегії відновлення після війни та формування сталого ринку праці. Сучасні виклики вимагають впровадження інноваційних, гнучких та адресних механізмів, які відповідатимуть потребам ветеранів та очікуванням роботодавців. Передусім необхідно перейти від моделі «усередненого підходу» до персоналізованих освітніх траєкторій, що базуються на діагностиці професійного потенціалу, оцінці здоров'я, мотивації та досвіду ветеранів. У цьому кон-

тексті перспективним виглядає розвиток національної системи кар'єрного консультування, в межах якої фахівці допомагають ветеранам обрати реалістичний і досяжний шлях професійної реалізації. Паралельно з цим слід розширити інструменти гнучкого навчання, зокрема короткострокових онлайн-курсів, мікрокваліфікацій, стажувань та дуальної освіти для дорослих. Співпраця з ІТ-компаніями, агросектором, логістикою та соціальними підприємствами може стати джерелом реальних вакансій для перекваліфікованих ветеранів.

Таблиця 3

Порівняння міжнародного досвіду перекваліфікації ветеранів

Країна	Ключові елементи системи	Результати	Можливість імплементації в Україні
США	Програма <i>Transition Assistance Program</i> (TAP): індивідуальне консультування, ваучери, онлайн-навчання	80% ветеранів проходять підготовку до цивільної кар'єри [12]	Так, можливо адаптувати через центри зайнятості та онлайн-платформи
Велика Британія	Служба <i>Career Transition Partnership</i> (СТР): наставництво, визнання військових навичок	До 70% працевлаштування протягом 6 місяців [13]	Частково – потребує міжвідомчої співпраці
Ізраїль	Індивідуальні профілі ветеранів, бонуси роботодавцям за прийом колишніх військових	Високий рівень зайнятості, соціальна мобільність [14]	Можливо за умов стимулювання бізнесу
Україна (станом на 2024 р.)	Освітні ваучери, курси від служби зайнятості	Менше 1% ветеранів пройшли курси [10]	Потребує розширення і спрощення доступу

Джерело: сформовано авторами на основі [10; 12–14]

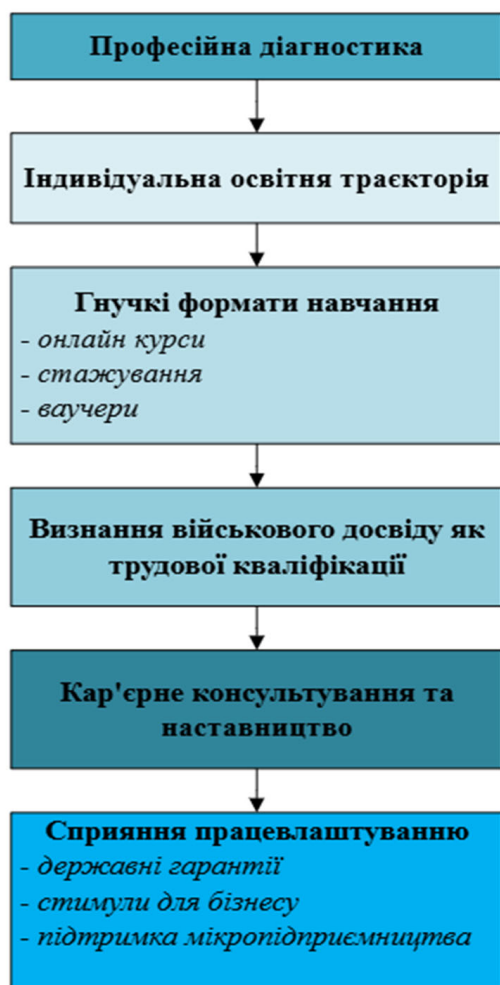

Рис. 2. Модель ефективної системи перекваліфікації ветеранів в Україні

Джерело: авторська розробка

Варто зазначити, що потенціал цифрових інструментів в Україні дозволяє впровадити сучасні моделі дистанційного та змішаного навчання. Наприклад, платформи на зразок Prometheus, EdEra, Coursera for Government можуть стати базовими майданчиками для реалізації адаптивних курсів для захисників. Проте без державної координації, залучення донорських фондів і стимулів для роботодавців ці ініціативи залишатимуться фрагментарними.

Ще однією перспективною реформою є визнання військового досвіду як професійного ресурсу. Наприклад, управлінський, тех-

нічний чи логістичний досвід, набутий під час служби, має бути формалізований як еквівалент відповідної цивільної кваліфікації, що потребує додаткової розробки системи національного визнання неформального та інформального навчання.

У результаті, перспектива вдосконалення системи перекваліфікації в Україні полягає у переході від формального підходу до комплексної, людиноцентричної моделі, в якій кожен ветеран розглядається не лише як отримувач соціальних послуг, а як активний учасник економіки. Лише через поєднання державної підтримки, гнучкої освіти, міжсекторальної співпраці та реального визнання бойового досвіду можна забезпечити ефективну реінтеграцію ветеранів у мирне життя.

Висновки. Проведене дослідження підтвердило, що система перекваліфікації ветеранів в Україні перебуває у стадії становлення та вимагає комплексного реформування. Незважаючи на наявність нормативно-правової бази та окремих ініціатив (освітні ваучери, програми ДСЗ), охоплення та ефективність цих інструментів залишаються вкрай обмеженими. Ветерани стикаються з невідповідністю програм потребам ринку, браком індивідуального підходу, складнощами з адаптацією та упередженням з боку роботодавців.

Аналіз міжнародного досвіду свідчить, що ефективна модель перекваліфікації має включати: професійну діагностику, персоналізовані освітні маршрути, гнучкі формати навчання, наставництво, визнання військового досвіду та стимулювання роботодавців. В Україні необхідне створення національної системи кар'єрного супроводу ветеранів, розширення державного і приватного партнерства у сфері освіти дорослих, розвиток цифрових платформ для дистанційного навчання.

У висновку можна сказати, що інтеграція захисників у ринок праці має стати одним із пріоритетів державної політики. Тільки за умови системного, координованого підходу можливо перетворити військовий досвід ветеранів на ресурс для сталого розвитку українського суспільства та економіки у післявоєнний період.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Міністерство у справах ветеранів України. (2025). Запущено онлайн-платформу для працевлаштування ветеранів. URL: <https://mindev.gov.ua/news/zapushcheno-onlain-platformu-dlia-pratsevlashtuvannia-veteraniv> (дата звернення: 10.09.2025).

2. Міжнародна організація з міграції (МОМ). (2025). MOM запрошує ветеранів та сім'ї ветеранів до участі у заходах із розвитку професійних навичок. URL: <https://ukraine.iom.int/uk/mom-zaproshuye-veteraniv-ta-simyi-veteraniv-do-uchasti-u-zakhodakh-iz-rozvytku-profesiynykh-navychok> (дата звернення: 11.09.2025).
3. Азьмук, Н.А. (2023). Соціально-економічна та освітня реінтеграція ветеранів до ринку праці: український контекст. *Вісник економічної науки України*, 2 (45), 117–122. URL: <https://nasplib.isoftware.kiev.ua/handle/123456789/198022>
4. Reskilling Ukraine. (2025). Програма UNIT 6.0: безкоштовне навчання для ветеранів. URL: <https://www.reskillingukraine.com/> (дата звернення: 11.09.2025).
5. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту : Закон України від 22.10.1993 № 3551-XII : станом на 2 трав. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>. (дата звернення: 11.08.2025).
6. Про схвалення Стратегії ветеранської політики на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024–2027 роках : Розпорядж. Каб. Міністрів України від 29.11.2024 № 1209-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1209-2024-r#Text>. (дата звернення: 11.08.2025).
7. Бойко, С. (2024). Проблеми та перспективи соціальної реінтеграції ветеранів в Україні у воєнний час. Матеріали конференції «Публічна політика і державне управління в умовах війни». Донецький національний університет імені Василя Стуса. URL: <https://jppasa.donnu.edu.ua/article/view/15718> (дата звернення: 11.09.2025)
8. Крахмальова, Н. А., & Микитин, П. І. (2025). Відновлення економіки України: Виклики та перспективи. *Journal of Strategic Economic Research*, (6), 32–40. DOI: <https://doi.org/10.30857/2786-5398.2024.6.4> (дата звернення: 08.09.2025)
9. Міністерство у справах ветеранів України. Адміністративні дані в значенні Закону України «Про державну статистику», що збираються Міністерством у справах ветеранів України. Портал відкритих даних. URL: <https://data.gov.ua/dataset/034f43a4-133a-498f-8478-6076ed1013e4> (дата звернення: 08.09.2025)
10. Державна служба зайнятості. (2025, червень). Понад 4 тис. ветеранів і ветеранок пройшли навчальні програми у 2024–2025 роках у Службі зайнятості. URL: <https://www.dcz.gov.ua/news/singlenews/874> (дата звернення: 08.09.2025)
11. Postna, D. A. (2025). Provision of employment for veterans of war. *Uzhhorod National University Herald. Series: Law*, 3(86), 49–55. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.3.7>
12. U.S. Department of Labor. (n.d.). Transition Assistance Program. URL: <https://www.dol.gov/agencies/vets/programs/tap> (дата звернення: 08.09.2025)
13. Ministry of Defence. (n.d.). Career Transition Partnership. GOV.UK. <https://www.gov.uk/guidance/career-transition-partnership> (дата звернення: 09.09.2025)
14. Мілітарний. (2024, 4 липня). Як Ізраїль піклується про своїх ветеранів? URL: <https://military.com/uk/blogs/yak-izrayil-pikluyetsya-pro-svoyih-veteraniv/> (дата звернення: 09.09.2025)

REFERENCES:

1. Ministry of Veterans Affairs of Ukraine. (2025). Zapushcheno onlain-platformu dlia pratsievlashtuvannia veteraniv [Launched an online platform for veterans' employment]. Available at: <https://mindev.gov.ua/news/zapushcheno-onlain-platformu-dlia-pratsevlashtuvannia-veteraniv> (accessed September 10, 2025) (in Ukrainian)
2. International Organization for Migration (IOM). (2025). IOM zaproshuie veteraniv ta sim'i veteraniv do uchasti u zakhodakh iz rozvytku profesiynykh navychok [IOM invites veterans and their families to participate in professional skills development activities]. Available at: <https://ukraine.iom.int/uk/mom-zaproshuye-veteraniv-ta-simyi-veteraniv-do-uchasti-u-zakhodakh-iz-rozvytku-profesiynykh-navychok> (accessed September 11, 2025) (in Ukrainian)
3. Az'muk, N. A. (2023). Sotsial'no-ekonomichna ta osvitnia reintehratsiia veteraniv do rynku pratsi: ukrains'kyi kontekst [Socio-economic and educational reintegration of veterans into the labor market: Ukrainian context]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy – Bulletin of Economic Science of Ukraine*, 2(45), 117–122. Available at: <https://nasplib.isoftware.kiev.ua/handle/123456789/198022> (in Ukrainian)
4. Reskilling Ukraine. (2025). Programma UNIT 6.0: bezkoshtovne navchannia dlia veteraniv [UNIT 6.0 program: free training for veterans]. Available at: <https://www.reskillingukraine.com/> (accessed September 11, 2025) (in Ukrainian)
5. Pro status veteraniv viiny, harantii yikh sotsial'nogo zakhystu: Zakon Ukrainy vid 22.10.1993 № 3551-XII [On the status of war veterans, guarantees of their social protection: Law of Ukraine No. 3551-XII of October 22, 1993]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text> (accessed August 11, 2025) (in Ukrainian)

6. Pro skhvalennia Stratehii veterans'koi polityky na period do 2030 roku ta zatverdzhennia operatsiinoho planu zakhodiv z yii realizatsii u 2024–2027 rokakh: Rozporyadzh. Kab. Ministriv Ukrainy vid 29.11.2024 № 1209-r [On the approval of the Veteran Policy Strategy until 2030 and the adoption of the operational plan of measures for its implementation in 2024–2027: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 1209-r of November 29, 2024]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1209-2024-p#Text> (accessed August 11, 2025) (in Ukrainian)
7. Boiko, S. (2024). Problemy ta perspektyvy sotsial'noi reintehratsii veteraniv v Ukraini u voiennyi chas [Problems and prospects of social reintegration of veterans in Ukraine during wartime]. In *Materialy konferentsii "Publichna polityka i derzhavne upravlinnia v umovakh viiny" – Proceedings of the conference "Public Policy and Public Administration in Wartime"*. Vasyl Stus Donetsk National University. Available at: <https://jppasa.donnu.edu.ua/article/view/15718> (accessed September 11, 2025) (in Ukrainian)
8. Krakhmalova, N. A., & Myktyyn, P. I. (2025). Vidnovlennia ekonomiky Ukrainy: vyklyky ta perspektyvy [Recovery of Ukraine's economy: Challenges and prospects]. *Journal of Strategic Economic Research*, (6), 32–40. <https://doi.org/10.30857/2786-5398.2024.6.4> (accessed September 8, 2025) (in Ukrainian)
9. Ministry of Veterans Affairs of Ukraine. (n.d.). Administratyvni dani v znachenni Zakonu Ukrainy "Pro derzhavnu statystyku", shcho zbirauietsia Ministerstvom u spravakh veteraniv Ukrainy [Administrative data under the Law of Ukraine "On State Statistics" collected by the Ministry of Veterans Affairs]. *Open Data Portal*. Available at: <https://data.gov.ua/dataset/034f43a4-133a-498f-8478-6076ed1013e4> (accessed September 8, 2025) (in Ukrainian)
10. Derzhavna sluzhba zainiatosti. (2025, June). Ponad 4 tys. veteraniv i veteranok proyshly navchal'ni programy u 2024–2025 rokakh u Sluzhbi zainiatosti [Over 4,000 veterans completed training programs in 2024–2025 at the Employment Service]. Available at: <https://www.dcz.gov.ua/news/singlenews/874> (accessed September 8, 2025) (in Ukrainian)
11. Postna, D. A. (2025). Provision of employment for veterans of war. *Uzhhorod National University Herald. Series: Law*, 3(86), 49–55. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.3.7>
12. U.S. Department of Labor. (n.d.). *Transition Assistance Program*. Available at: <https://www.dol.gov/agencies/vets/programs/tap> (accessed September 8, 2025)
13. Ministry of Defence. (n.d.). *Career Transition Partnership*. GOV.UK. Available at: <https://www.gov.uk/guidance/career-transition-partnership> (accessed September 9, 2025)
14. Militarnyi. (2024, July 4). Yak Izrail pikluietsia pro svoikh veteraniv [How Israel cares for its veterans]. Available at: <https://militarnyi.com/uk/blogs/yak-izrayil-pikluyetsya-pro-svoyih-veteraniv/> (accessed September 9, 2025) (in Ukrainian)